

Ten slotte wil ik nog een Amerikaansche Euphorbiacee: *Dalechampia*, vermelden, die eveneens in den Buitenzorgschen Plantentuin wordt gekweekt. Binnen de bloeiwijze scheidt deze plant aanzienlijke hoeveelheden kleurlooze of lichtgele hars af. Daar er nergens honing wordt afgezonderd, mogen wij deze harsafscheidingen als lokmiddel opvatten; de bestuiver is echter onbekend. Dat harsmassa's insekten inderdaad kunnen aanlokken, wordt bewezen door de waarneming, dat een op Java zeer algemeene, kleine, zwarte angellooze bij, *Trigona*, overal, waar aan boomen hars wordt afgescheiden, bij het verzamelen daarvan wordt aangetroffen. Zelfs op *Jatropha gossypifolia* L. (gekweekt in 's Lands Plantentuin), die aan de bladranden en aan blad- en bloemstelen klieren bezit, die een kleverige substantie afzonderen, treft men deze bijen aan, waar zij het produkt verzamelen. Daarbij blijven zij aan de klieren vastkleven en kunnen zij zich vaak slechts met moeite losmaken. De korfjes aan hun achterpooten getuigen echter van hun verzamelwoede, want die zijn steeds met het harsachtige en kleverige afscheidingsprodukt gevuld. Waarschijnlijk wordt deze hars evenals de boven beschreven was bij den bouw van haar nesten gebruikt.

DR. H. CAMMERLOHER.

ROESTKAPJE: *Sutoria edela*.

Mag ik U even het portret van dit kleine snijdervogeltje geven. Het opvallendst is bij hem de roodbruin gekleurde bovenkop, zoodat het diertje een roestkleurig kapje schijnt te dragen. De onderdeelen zijn wit, naar den staart in flauw geel overgaande. De bovendeelen, de vleugels en de staart hebben kleuren, die van eenigen afstand gezien niet goed definieerbaar zijn en overgaan van olijfgroen tot bruin.

Den vijfden Juni ontdekte ik het nestje van een paartje roestkapjes, doordat ik toevallig zag, dat een snijdervogeltje met kapok in den snavel neerstreek in den top van een koffieboompje, tot de onderste takken afdaalde en ten slotte naar beneden vloog. Dat had natuurlijk een beteekenis en zonder verzuim spoedde ik mij naar dat koffiestruikje. aan welks voet eenige *Crinums* staan, die de prijzenswaardige gewoonte hebben dag in dag uit, het geheele jaar door in bloei te staan. Een boompje, mij onbekend, van een halven meter hoogte, was daar te midden der bakoengs opgeschoten en tusschen de onderste twee bladeren, ongeveer drie decimeter boven den grond, was een nestje gebouwd. De punten van de groote, eironde bladeren waren met draden van gelijmde kapok aan elkaar genaaid en in de punt van het aldus gevormde zakje was een matrasje van kapok aangebracht. Het nestje was goed verborgen en werd aan het speurend oog alleen verraden door de glinsterende kapokknoedeltjes, die aan den buitenkant in het eene blad op regelmatige afstanden waren geplaatst en er voor zorgden, dat de draad, die beide bladeren aan elkaar verbond, niet kon losschieten.

Drie dagen later, den achtsten Juni, ging ik weer eens poolshoogte nemen en nu bleek mij, dat de vogels met het nestje flink gevorderd waren. De bladeren waren nu bijna geheel aan elkander genaaid en daar tusschen op het matrasje van kapok lagen in het rond neergevleid heel wat stevige vezels van den arenpalm. Daartusschen ook lichter gekleurde, waarschijnlijk van pisangstammen afkomstig. Zij waren een weinig door elkaar heengewerkt en hadden een geringe spanning, waardoor de bladeren bol gingen staan.

Van een vrijen ochtend profiteerend, ging ik in de nabijheid van het nestje wat zitten werken en nu merkte ik alras, dat dit nestje niet onopgemerkt was gebleven in de vogelwereld. Een paartje priendjaks (*Prinia familiaris*) kondigde zich met schelle kreten aan; het wijfje hipte vrijmoedig op het nestje der roestkapjes toe en met een snavel vol kapok vloog zij heen. Een kleine maand te voren waren drie priendjakparen in het nestbouwen gestuit, toen een slootje op het naastliggend erf, dat met gras en Lantana was volgegroeid, schoongemaakt was. Wel waren de drie bijna voltooide nestjes gespaard gebleven, maar de vogels hadden er voor bedankt, zoo open en bloot te nestelen. De kapok had ze noodig voor de fabricatie van naaigaren. Een tweede stelletje, eveneens behoefte aan die grondstof gevoelende, kwam ook dieven. Het derde had zijn nestje in een conifeertje gemaakt en had geen naaigaren noodig en behoefde zich dus niet aan diefstal schuldig te maken. De arme roestkapjes, die tegen de roovers niet waren opgewassen, moesten dat gedief maar gedoogen en konden vier lange dagen aan één stuk door kapok aanvoeren, zonder veel resultaat van hun gesloof te hebben.

Den twaalfden Juni kwam er een eitje in het nestje, den volgenden dag een tweede. Het wiegje was toen met kapok geheel gelijkmatig gevoerd. Het onderste blad, dat tot beschutting en aanhechting diende, was ondertusschen geel geworden en had van den stengel losgelaten, zoodat slechts één blad de zwaarte van het nestje moest torsen. Gelukkig dat het zoover gezakt was, dat het nu steunde op de breede, stevige riemen van de *Crinums*.

Dadelijk na het leggen van het tweede eitje was het wijfje beginnen te broeden. Van menschen, die over de paden liepen, trok zij zich niets aan. Zoodra men echter het grasveld betrad, verdween zij zoo geruischloos mogelijk. Priendjaks gaan bij zoo'n gelegenheid geweldig te keer, monotoon en gestaag piepend geven zij hun angst te kennen, omdat zij meenen, dat eitjes of jongen in gevaar verkeerden. Roestkapjes geven bij zoo'n gelegenheid geen enkel geluid. Zij verschuilen zich in den naastbijzijnden boom en wachten daar stil de kans af, om weer ongemerkt op het nestje te komen en het broeden voort te zetten. Steeds keek het vogeltje uit naar den kant, waar de meeste passage was. Trouwens, daar was het nestje ook geheel op gebouwd. Naderde men van den anderen kant, dan kon men vlak bij het nestje komen, zonder dat de broedster het merkte.

Den twintigsten Juni begon het blad, dat het nestje droeg, geel te worden en zou dus weldra afvallen. Daarom plaatste ik onder het nestje een tak, die zich in drie zijtakjes splitste en het voldoende steunde. Van een praktischen blik op de dingen gaf dit vogelpaar geen blijk. Onder het broeden, of als de eitjes uitgekomen waren, zou de wieg naar beneden gevallen zijn en het broedsel was mislukt. Voor kennis van planten gaf ik dit stelletje dan ook een dikke onvoldoende.

In de nacht van 21 op 22 Juni was het zwaar weer. Het blad had losgelaten en het nestje was tusschen de *Crinum*-bladeren gevallen. De eitjes waren wonder boven wonder heel gebleven en voelden nog warm aan. Eitjes, die lang bebroed zijn en waarin dus een kuiken zit, dat bijna volwassen is, blijven lang hun warmte behouden. Ik bond het nestje op het steunsel vast, zoodat het ten naaste bij in den ouden toestand kwam en was benieuwd, of de vogels de nieuwe situatie zouden accepteren. Jammer genoeg niet. Dit bleek me den volgenden dag. De eitjes waren koud en beregend, ze waren dus door mama verlaten. Deze geschiedenis moet alzoo tot mijn spijt hier eindigen.

De eitjes zijn in verhouding tot het vogeltje groot te noemen. De lengte is 17 m.M., de grootste breedte is 12 m.M. Zij hebben nagenoeg een ovalen vorm. De schaal is wit en

gelijkmatig bezaaid met lichtbruine vlekjes. De luchtkamer is omgeven door een dichten krans van bruine vlekjes, die 3 m.M. breed is. Daarbinnen is de kleur als op het overige deel van het ei.

Den 22sten Juni werd mijn aandacht getrokken door twee roestkapjes, die bedrijvig in de boomen naar insecten zochten en gevolgd werden door een hongerigen jongen vogel, die op zeer duidelijke wijze om voedsel bedelde en dien werkelijk van tijd tot tijd iets toegestopt werd. Hij was zeer hongerig en volgde zijn pleegouders op de hielen. Vorm en manier van vliegen wezen uit, dat het een koekoek was en naar ik meen een Piet van Vliet. Van dezen vogel is bekend, dat hij zijn eitjes laat uitbroeden door snijdervogels.

Drie dagen later vloog het beest zonder geleide rond en deed zich te goed aan de vette, zwart met gele rupsen van den lanspuntpluimstaart, die een mannetjes-ramboetan-boom teisterden, maar die op hun beurt geteisterd werden door een hevige infectieziekte. (Zie over dezen vlinder het interessante artikel van den Heer LEEFMANS in „de Tropische Natuur”. VIII, bldz. 21). Daarna heb ik den koekoek niet weer teruggezien.

Bandoeng.

H. SCHROO.

DE ORANG PANDAK OF ORANG PENDEK.

In Zuid-Sumatra komen, indien men de verhalen van de bevolking mag gelooven, nog verschillende dieren voor, die zich tot nu toe aan de nasporingen van natuuronderzoekers hebben weten te onttrekken. Men vertelt o.a. van het bestaan van een soort boomkrokodil met een ronde, op dien van een schildpad gelijkenden kop, van een geheel zwart gekleurde tapirsoort zonder witte sjabrak, van een geheel zwarte tijgersoort met manen en een pluimstaart, van den orang pandak of aapmenschen. Het is over dit laatste wezen, dat ik het speciaal wil hebben, ten einde de daaromtrent bestaande litteratuur aan te vullen.

De Heeren JACOBSON en WESTENENK hebben er in dit tijdschrift reeds eenige malen hun meening over gezegd, doch tot een definitieve oplossing omtrent het al of niet bestaan van dit geheimzinnige wezen is men nog niet geraakt. De voorstanders baseeren hun meening op de verhalen der bevolking en op de hun getoonde voetafdrukken, terwijl de tegenstanders het onmogelijk achten, dat een betrekkelijk zoo groot dier nog nooit, hetzij levend, hetzij dood, getoond is kunnen worden. Ik hoop hieronder aan te toonen, dat de laatsten hoogstwaarschijnlijk ongelijk hebben.

Toen ik in 1920 als brigadehoofd in Benkoelen geplaatst werd, brachten verschillende omstandigheden mij direkt met bovenstaand vraagstuk in aanraking en daar het mijn volle belangstelling had, heb ik steeds getracht op mijn veelvuldige tournées in het binnenland daaromtrent feitenmateriaal te verzamelen.

Het eerst kreeg ik in handen een door den Heer LAMBERMON, administrateur van de koffie-onderneming Kaba Wetan, welwillend verstrekte teekening van een door hem in 1918 tegen de hellingen van den Boekit Kaba gevonden spoor (fig. 1).

Korten tijd later bracht één mijner Inlandsche topografen, MOHAMAD SALEH, mij een tweede spoor (fig. 2) aan, door hem gevonden in de buurt van Air Roepit (Soeroelangoen), terwijl dezelfde persoon een jaar later, in het onbewoonde terrein tusschen de Air Lakitan en Air Rawas, het derde spoor vond. Ten slotte bracht een ander topograaf, RADEN KASANREDJO, me nog een spoor, dat hij bij den Air Mesoedji gevonden had (fig. 3).